

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Tångeråsa kyrka i Närke

Linderson, Hans

2006

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2006). *Dendrokronologisk analys av Tångeråsa kyrka i Närke*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2006:38). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

11 Oktober 2006

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2006:38
Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TÅNGERÅSA KYRKA I NÄRKE.

Uppdragsgivare: Edsbergs församling, Edsbergs kyrkskola, 716 91 Fjugersta.

organisationsnummer: 252003-0731 Kontaktperson Maria Sundström

Område: Centrala Närke **Prov nr:** 1-48 **Antal borrhovprover och sågprover:** 48

Dendrokronologiskt objekt: Fullständig dendrounderökning, takstolar i långhus, väggvirke i kor, långhus, vapenhus och murremmar i sakristia. "Lösfyndsvirke": uttaget målat väggvirke, äldre inredningsstock, processionskors, takspira och väggspån. Provbeskrivning enl Marias protokoll.

Information:

Huvuddelen av det undersökta virket har den karaktären att antal årsringar i splint är 40-70 år, i sällsynta fall kan det finnas avvikelser. Virke med högre ålder och långsammare tillväxt kan ha betydligt fler årsringar i splinten, t ex prov 9.

Resultat:

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr :	Träd slag	Antal år	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Trädets Egenålder uppskattn
67773	1	Tall	67	Sp 47 W?	1343	V 1343/44	70-90
67774	2	Tall	64	Sp 47, W	1343	V 1343/44	70-90
67775	3	Tall	60+12	Sp 37,nära W	1333+12	1345 ± 1	80-100
67776	4	Tall	57	Sp 42, W	Ej datering	-	70-90
67777	5	Tall	77	Sp 57, W	1345	V 1345/46	90-110
67778	6	Tall	185	Sp 62, B	1344	V 1344/45	200-220
67779	7	Tall	112	Sp 20, ej W	1647	1702 ± 15	160-190
67780	8	Tall	108	Sp 59 nära W	1689	1691 ± 1	120-140
67781	9	Tall	266	Sp103 nära W	1198	1200 ± 2	280-300
67782	10	Tall	217	Sp 43,nära W	1685	1688 ± 3	250-290
67783	11	Tall	53	Sp 40, W	1692	V 1692/93	130-170
67784	12	Tall	177	Sp 58 nära W	1690	1691 ± 1	190-210
67785	13	Tall	176+5	Sp 40+5 W	1687	V 1692/93	190-210
67786	14	Tall	204	Sp 67W	1688	V1688/89	210-230
67787	15	Tall	153	Sp 39 nära W	1289	1298 ± 8	160-180
67788	16	Tall	116	Ej sp	1239	E 1294 ± 15	160-210
67789	17	Tall	97	Sp 69 W	1330	V 1330/31	130-150
67790	18	Tall	94	Sp ? ej W	1272	1287 ± 15	150-240
67791	19	Tall	102	Sp 24 ej W	1286	1317 ± 15	200-240
67792	20	Tall	91	Sp 39 ej W	Ej datering	-	140-180

67793	21	Tall	95	Sp 73 ej W	Ej datering	-	100-120
67794	22	Tall	109	Sp ? Ej W	1243	E 1298 ± 15	130-170
67795	23	Tall	69	Sp 20 ej W	Ej datering	-	120-160
67796	24	Tall	83	Sp 58?	Ej datering	-	90-150
67797	25	Tall	83	Sp 21 ej W	Ej datering	-	140-180
67798	26	Tall	143	Sp 20+1cm W	1157	1192 ± 15	210-250
67799	27	Tall	174	Sp 52+1cmW	1317	1332 ± 15	200-240
67800	28	Tall	99	Sp 26	Ej datering	-	120-160
67801	29	Tall	125	Sp 13 ej W	1291	1333 ± 15	170-220
67802	30	Tall	47	Ej sp	Ej datering	-	110-160
67803	31	Tall	90	Ej sp	Ej datering	-	170-220
67804	32	Tall	54	Sp 23	Ej datering	-	90-150
67805	33	Tall	99	Ej sp	1287	E 1327	150-200
67806	34	Tall	66	Ej sp	1279	1334 ± 15	150-200
67807	35	Tall	31	Ej sp	Ej datering	-	130-190
67808	36	Tall	99	Sp 27 ej W	1306	1334 ± 15	170-210
67809	37	Tall	206	Sp 52 ej W	Ej datering	-	260-290
67810	38	Tall	75	Sp 26 ej W	1192	E 1206	120-180
67811	39	Tall	137	Ej sp	1261	E 1301	200-260
67812	40	Tall	102	Ej sp	1229	E 1269	150-210
67813	41	Tall	72	Ej sp	1233	E 1273	160-220
67814	42	Tall	72	Ej sp	1211	E 1238	160-220
67815	43	Tall	52	Ej sp	Ej datering	-	150-210
67816	44	Tall	114	Sp ?	1453	V 1454/55	130-150
67817	45	Tall	114+1	Sp 46 W	1454	V1454/55	130-150
67818	46	Tall	95	Ej sp	1299	E 1339	140-200
67819	47	Tall	105	Sp 69 W?	1662	1663 ± 1	190-250
67820	48	Ek	138	Ej sp	1273	E 1283	180-220

Resultat och tolkningar av dateringarna.

Gamla vapenhuset

Samtliga prov dateras och täcker den mest precisa dateringen, **vinterhalvåret 1692/93**.

Långhuset, vindsutrymmet (takstolar och röste)

Den mest exakta bestämda avverkningsperioden inträffar **vinterhalvåret 1343/44 till 1345/46** och bygger på fem prov. Ytterligare fem prov kan vara avverkade samma period men har en osäkerhetsmarginal som går tillbaka till slutet av 1310-talet. Ett prov dateras till mer än 100 år tidigare och bör vara återanvänt virke.

Långhuset, väggtrimmer

Det daterade **liggande** virket från denna byggnadsdel saknar ytvedsindikatorer, splint och vankant, pga hårt skrätt virke, så att endast "efterdatering" (*terminus post quem*) kan anges. Den lägsta åldern dateras till **efter 1301**, vilken således de övriga kan täcka. Den stående stolpen vid predikstolen på gränsen mellan långhuset och koret bör tillhöra långhuskonstruktionen dateras till **vinterhalvåret 1330/31**. Denna datering kan utgöra den gemensamma eller åtminstone för merparten av det daterade virket.

Koret

Fem prover dateras, samtliga bär splintved men saknar vankant så att en viss osäkerhetsmarginal måste upprättas. Den lägsta ålder där fyra (av fem) prov ingår är år 1305. Den högsta ålder där fyra (av fem) prover ingår är år 1290. Endast år 1302 täcker alla fem provernas beräknade fällningsår. Innan man fastslår detta år som enda möjliga gemensamma fällningsår bör man betänka att något enstaka träd kan uppvisa en avvikande årsringmängd i splintveden. Det är därför rimligt att tolka resultatet så att en **gemensam avverkningstid ligger inom perioden 1290 och 1313 med störst sannolikhet åren mitten eller slutet av 1290-talet**. Virket i korets takstolar och röste har en annan karaktär än det i långhuset och korets väggtimmer, mindre skrätt och mer frodvuxet. Förutsättningarna för en lyckad dendrokronologisk analys här är mindre bra. Troligen är detta virke uppfört betydligt senare, måhända i samband med sakristians uppförande under andra halvan av 1450-talet. Ytterligare belägg för detta är att långhusets östra röste, mot korets vind, förefaller vara en före detta yttervägg.

Sakristian

Murremmarna är tagna från samma träd och är avverkad **vinterhalvåret 1454/55**.

Väggspån

Ekvirket saknar splint. Splintstatistiken som används är 17 år \pm 7.

Virket är nästan radiellt uttaget från stocken. Ytterkanten/youngsta delen på virket utgörs av yttersta årsring i provet, vilken löper (\pm 2 årsringar) över 32 centimeter av väggspånet. Detta tyder på att timmermannen har varit noga med att ta bort splinten men inte mycket mer. Man har så att säga varit rädd om kärnveden. Provet har 138 årsringar och den yttersta dateras till år 1273.

Beräknat fällningsår 1303 \pm 20. Virket är sannolikt hämtat från Östergötland-området.

Processionskors

Dateras till **efter 1339**. Om man tänker sig att inte så mycket av kärnveden är borttagen bör en datering kunna inramas inom åren 1364 \pm 25 där den äldsta delen är mest sannolik.

Takspira

Yttersta årsring dateras till år 1662 möjligen måste man lägga ett eller två år för att få avverkningsåret.

Separat stock funnen under kyrkans golv.

Dateras fällningsåret till **år 1200 \pm 2**.

Äldre virke

Ett virkesbestånd som uppenbart är äldre och måste härröra från en äldre byggnad än den nuvarande byggnaden är prov: 9; **1200 \pm 2**, 26; **1192 \pm 15** samt troligen 38; **E 1206**.

Härkomst, proveniens

Allt furuvirke har sannolikt sina ståndorter lokalt och inom Närke-området.

Prov som inte daterades

Relativt många prov var inte möjliga att datera, vilket är oväntat när man har ett stort jämförelse-material från samma objekt. En orsak kan vara att virket från dessa härrör från en äldre byggnad.

Hans Linderson.